

Alcide de Gasperi: prepričljivi zagovornik demokracije in svobode v Evropi

Alcide de Gasperi 1881 - 1954

Med letoma 1945 in 1953 je bil Alcide de Gasperi kot italijanski predsednik vlade in minister za zunanje zadeve odgovoren za usodo Italije po drugi svetovni vojni.

Rojen je bil v regiji Trentino – Zgornje Poadižje (Južna Tirolska), ki je do leta 1918 pripadala Avstriji. Kot drugi izjemni državniki tistega časa si je tudi on dejavno prizadeval za evropsko združevanje. Fašizem in vojna – med letoma 1927 in 1929 je bil v zaporu, nato pa mu je Vatikan ponudil zatočišče – sta utrdila njegovo prepričanje, da lahko samo združena Evropa prepreči ponovni izbruh vojne.

Vedno znova je podpiral pobude za združitev Zahodne Evrope, prispeval k izvajanju Marshallovega načrta in oblikovanju tesnih gospodarskih vezi z drugimi evropskimi državami, zlasti Francijo. Podprl je tudi Schumanov načrt za ustanovitev Evropske skupnosti za premog in jeklo ter pomagal pri oblikovanju pobude za skupno evropsko obrambno politiko.

Zgodnja leta

Alcide de Gasperi se je rodil 3. aprila 1881. Njegov oče je bil policist s skromnimi dohodki. Odrasel je v pokrajini Trento, ki je bila takrat eno od italijansko govorečih območij znotraj velike večnacionalne in večkulturene skupine narodov avstroogrškega cesarstva. Ker na italijanskih univerzah ni imel možnosti za štipendijo, se je leta 1900 odločil za študij filologije na Dunaju. Tam se je udeleževal v gibanju katoliških študentov. Med študijem je razvil spretnosti posredovanja v sporih, ki jih je pozneje koristno uporabil na svoji politični poti. Tako je spoznal, da je iskanje rešitev težav pomembnejše od gojenja zamer ter da je pomembna vsebina in ne oblika. Po diplomi se je leta 1905 vrnil v Trentino, kjer je delal za časopis La Voce Cattolica. Postal je tudi politično aktiven v stranki Unione Politica Popolare del Trentino, leta 1911 pa je bil izvoljen v avstrijski državni zbor, v katerem je zastopal Trentino. Na tem položaju se je zavzemal za večje pravice italijanske manjšine.

Izkušnje iz prve svetovne vojne in „Idee Ricostruttive“

Čeprav je bil de Gasperi med prvo svetovno vojno politično nevtralen, je podpiral prizadevanje Vatikana, da bi se vojna končala. Po koncu prve svetovne vojne leta 1918 je de Gasperijeva rojstna regija postala del Italije. Leto pozneje je soustanovil italijansko ljudsko stranko (Partito Popolare Italiano – PPI), leta 1921 pa je postal eden od predstavnikov te stranke v parlamentu. Pod Mussolinijevim vodstvom so se okrepile fašistične sile v italijanski vladi, ki so z odkritim nasiljem in ustrahovanjem nasprotovale PPI, leta 1926 je bila stranka celo prepovedana z zakonom in razpuščena. De Gasperi je bil leta 1927 aretiran in obsojen na štiri leta zapora. S pomočjo Vatikana je bil po 18 mesecih izpuščen. Zatočišče je našel v Vatikanu, kjer je 14 let delal kot knjižničar. Med drugo svetovno vojno je napisal delo „Idee ricostruttive“ (zamisli za rekonstrukcijo), ki je leta 1943 postalo manifest tajno ustanovljene Krščanske demokratske stranke. Po padcu fašizma

je de Gasperi vodil stranko, v obdobju med letoma 1945 in 1953 pa je bil osemkrat zaporedoma predsednik italijanske vlade. Vse do danes v zgodovini italijanske demokracije noben politik ni bil na oblasti toliko časa.

Vloga v evropskem povezovanju

V tako imenovanem „de Gasperijevem obdobju“ je potekala povojna obnova Italije: sprejem republikanske ustave, utrditev notranje demokracije in prvi koraki h gospodarski obnovi. De Gasperi je bil vnet zagovornik mednarodnega sodelovanja. Kot vodja povojne obnove v Italiji je bil prepričan, da mora Italija ponovno pridobiti svojo vlogo v mednarodnem okolju. Zato je sodeloval pri ustanovitvi Sveta Evrope ter Italijo prepričal, da je sprejela Marshallov načrt in se pridružila zvezi NATO. Hkrati je v času, ko je v Italiji delovala ena največjih komunističnih strank v zahodni Evropi, tesno sodeloval z Združenimi državami Amerike.

Demokracija, dogovor in svoboda

De Gasperi je bil prepričan, da so med drugo svetovno vojno vsi Evropejci spoznali naslednje: „Prihodnosti ni mogoče graditi s silo ali željo po osvajanju, ampak z vztrajanjem pri demokraciji, konstruktivnim duhom dogovora in spoštovanjem svobode“ (govor leta 1952 ob podelitvi nagrade Karla Velikega za prispevek h krepitvi evropskega povezovanja). Zato se je tudi hitro odzval na poziv Roberta Schumana z dne 9. maja 1950 k oblikovanju združene Evrope, na podlagi katerega je bila leto pozneje ustanovljena Evropska skupnost za premog in jeklo (ESPJ). Leta 1954 je Alcide de Gasperi postal prvi predsednik parlamentarne skupščine ESPJ. De Gasperi je bil tudi zagovornik in pobudnik skupne evropske obrambne politike, čeprav na koncu ta projekt ni bil uresničen.

Evropska gospodarska skupnost

De Gasperi je imel v prvih letih evropskega povezovanja vlogo posrednika med Nemčijo in Francijo, ki sta bili zaradi skoraj stoletje trajajočih spopadov veliki nasprotnici. V zadnjih letih svojega življenja je bil tudi gonilna sila ustanavljanja Evropske gospodarske skupnosti. Čeprav žal ni doživel uresničitve svojih prizadevanj (umrl je avgusta 1954), je bila ob podpisu Rimske pogodbe leta 1957 splošno priznana njegova vloga v procesu evropskega povezovanja.

Alcide de Gasperi se je zaradi svojega porekla, izkušenj iz vojnih časov, življenja pod fašizmom in pripadnosti manjšini močno zavedal, da je za celjenje ran, ki sta jih povzročili obe svetovni vojni, in preprečitev ponovnega izbruha sovraštva iz preteklosti potrebna združitve Evrope. Imel je jasno vizijo o združenji Evropi, ki ne bi nadomestila posameznih držav, ampak bi jim omogočala medsebojno dopolnjevanje.

Alcide De Gasperi med rokovanjem z nemškim kanclerjem Konradom Adenauerjem leta 1953 v Rimu.